

მსოფლიო საფინანსო კრიზისი – მიზეზები, რეაქციები, პერსპექტივები

კობა ბიდსაძე

ექსპერტი, ჟურნალ „ბიზნესი და კანონმდებლობის“ წამყვანი რედაქტორი

მსოფლიო საფინანსო

2008 წელი საკმაოდ ოპტიმისტური პროგნოზებით დაიწყო, მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკაში იპოთეკური კრიზისი მძვინვარებდა. ამ კრიზისის ფონზე, 2007 წელს, მსოფლიო ეკონომიკის წლიურმა ზრდამ 4,2%-ს გადააჭარბა. კვლევითი ცენტრების უმეტესობა მიიჩნევდა, რომ 2008 წელს მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის ტემპი 5%-ს მიაღწევდა (მინიმუმ კი 4,5% -იანი ნიშნული გარანტირებული იქნებოდა).

ამერიკული იპოთეკური კრიზისისადმი ასეთი „გულგრილი“ დამოკიდებულება აიხსნება იმით, რომ ასეთი კრიზისები დიდ სიახლეს არ წარმოადგენს. ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 80-იან წლებში აღმოცენდა ანალოგიური შინაარსის იპოთეკური კრიზისი, თუმცა, მას გლობალური კატაკლიზმები წამდვილად არ მოჰყოლია. იმ დროს ამერიკის მთავრობამ შექმნა სპეციალური ფონდი **Resolution Trust Corporation (RTC)**, რომელსაც 300 მილიარდი დოლარი გამოუყო. ამ ფულით მოხდა ბანკებისგან უიმედო იპოთეკური სესხების გამოსყიდვა და ზედმეტი აქტივების გარეშე კრიზისიც დაარეგულირდა.

შეიძლება ითქვას, რომ ახლანდელი 700 მილიარდიანი დანაკარგი უფრო ნაკლებია, ვიდრე 300 მილიარდიანი 80-იან წლებში, მაგრამ შედეგები გლობალურია.

აქედან გამომდინარე, მსოფლიო კრიზისის მიზეზად არ შეიძლება მხოლოდ იპოთეკური დაკრედიტების სისტემის კრაზი ჩაითვალოს.

საგულისხმოა ისიც, რომ ამერიკული იპოთეკური კრიზისის გლობალიზაციას ხელი შეუწყვეს იმ პროცესებმა, რომლებიც თვითონ ამერიკის გარეთ მიმდინარეობდნენ: **ნავთობის ფასის კატასტროფული ზრდა, აგროპროდუქციის ბაზრების მონოპოლიზაცია ცალკეული ქვეყნების მიერ, სასურსათო კრიზისი, კონკურენციის ზრდა ინდუსტრიულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის და ა.შ.**

გარდა ამისა, თავისი თავი ამონუ-რა ეკონომიკური ზრდის კიდევ ერთმა ციკლმა. ცალკეულმა ქვეყნებმა უკვე მიაღწიეს ეკონომიკის რეგულირების იმ დონეს, რომ მათ შეუძლიათ ციკლური

ვარდნების შერბილება, მაგრამ ანალოგიური მექანიზმები არ არსებობენ გლობალური მასშტაბით. ამიტომ ხშირად ხდება, რომ ერთ ქვეყანაში შეკავებული კრიზისი, მსოფლიოს სხვა რეგიონში პოულობს ხვრელებს და იქ იჩენს თავს... ასე მოხდა ჯაკარტაში 1997 წელს...

ეკონომიკის ციკლური განვითარება და შესაბამისად კრიზისები საბაზრო ეკონომიკისათვის. სრულიად ბუნებრივი მოვლენაა თვით აშშ-ში მასშტაბური კრიზისი ხდებოდა, როგორც წესი, 5 წელიწადში ერთხელ, ხოლო ევროპის ქვეყნებში 10 წელიწადში ერთხელ. უმეტეს შემთხვევაში ევროპული კრიზისები ინიცირებული იყო ამერიკული ვარდნების მიერ. **გლობალური მასშტაბის კრიზისების „ინიციატორად“ უმეტესად აშშ ევლინებოდა მსოფლიოს, მაგრამ ესკალაციის არეალები და დინამიკა ყოველთვის განსხვავებული იყო.**

საბირჟო კრიზისი ამერიკაში ბოლოს 2001 წელს აღმოცენდა, მაგრამ ამ მოვლენამ არსებითი გავლენა ვერ მოახდინა მსოფლიო ეკონომიკაზე. თვით ამერიკის ეკონომიკამ უკვე 9 თვეში „მოითქვა სული“, ევროპაში „ექსპორტირებული“ რეცესია კი უმნიშვნელო იყო.

საერთოდ საბირჟო კრაზების ზეგავლენა რეალურ სექტორზე არც ისე დიდი და საგანგაშოა, რადგან ასეთ კრაზებს **„დიდი ბრიყვები“** ინვევენ და ამ კრაზების შედეგად უმეტესად **„დი-ა-დი ბრიყვები“** ზარალდებიან.

ამ კრაზის მექანიზმი საკმაოდ მარტივია: **აღმავლობის დროს ვინმე ჭკვიანი ცდილობს, რომ აქცია უფრო მეტ ფასად გაყიდოს, ვიდრე იგი ღირს. საერთო ეიფორიის ფონზე აუცილებ-**

ლად ჩნდებიან ისეთი „ბრიყვები“, რომლებიც გაბერილ ფასად ყიდულობენ აქციებს და თავის მხრივ უფრო დიდი ბრიყვების ძიებას იწყებენ, რომლებიც ამ აქციაში უფრო მეტ ფასს გადაიხდიან. ბევრმა იცის, რომ აქციის ფასი არარეალურია, მაგრამ მაინც ყიდულობენ პრინციპით – **„ვინც არ რისკავს – ის არ სვამს შამპანურს“.** საბოლოო ჯამში „გაბერილი“ აქციები თავს იყრიან იმ **„დი-ა-დი ბრიყვების“** ხელში, რომლებიც თავისზე უფრო მეტ ბრიყვებს ვეღარ პოულობენ. როდესაც ეს „დიადი“ რისკიანები ვერ ღებულობენ იმ დონის დივიდენდებს, რასაც ელოდნენ, იწყებენ ამ აქციების გაყიდვას საკმაოდ დაბალ ფასად. ფასების ასეთ სწრაფ დაცემას მოჰყვება პანიკა, რის შედეგადაც აქციების გაყიდვას იწყებენ არა მარტო დიდი, არამედ „ნაკლებად ბრიყვებიც“... აქციათა ფასი მათ რეალურ ღირებულებაზე დაბლა ეცემა. „მუქთა“ აქციებს კი ისევ ჭკვიანი ინვესტორები ყიდულობენ და იწყება ახალი ციკლი.

აქციათა ფასი უმეტესად არარეალურ მოლოდინებზეა დამყარებული და არა იმდენად წარმოების რეალურ დინამიკაზე. მაგალითად, **როდესაც ჯორჯ ბუშმა ამერიკულ ნავთობკომპანიებს ნებართვა მისცა აეთვისებინათ ალიასკის შელფი, ამ კომპანიათა აქციები 5%-ით გაიზარდა, ნავთობის ფასი კი 12 დოლარით დაეცა.** არადა, ოკეანური შელფის ათვისებას 2-3 წელი მაინც სჭირდება. ე.ი. ინვესტორებმა რეაგირება მოახდინეს ნავთობის იმ მოწოდებაზე, რომელიც მინიმუმ 2 წლის(!!) შემდეგ განხორციელდებოდა. დღეს კი აღმოჩნდა, რომ ალიასკის შელფის ათვისება წამგებიანია, რადგან მისი მომგებიანობისათვის ბარე-

დეკემბერი - 2008

ლი 50 დოლარზე მეტი უნდა ღირდეს.

2 დოლარით დასწია ბარელი ნავთობის ფასი ბრაზილიაში ნავთობსაბადოების მხოლოდ (!!!!) აღმოჩენამ.

„გაზპრომის“ აქციები კატასტროფულად ეცემოდა მაშინ, როდესაც გაზის ფასმა 500 დოლარს მიაღწია. ამ ვარდნის მიზეზი გახდა ჭორი, რომ რუსეთის მთავრობა უცხოელი ინვესტორების ქონების ნაციონალიზაციას მოახდენდა.

საბირჟო პანიკებს უმეტეს შემთხვევაში ჭორები იწვევენ ან ცალკეული კომპანიების უმნიშვნელო წარუმატებლობები. ვაჭრობის დინამიკაც უმეტესად თამაშის ფსიქოლოგიაზე ანუ ბილი, ვიდრე რეალურ ეკონომიკაზე. თვით ამ სფეროს კორიფე - ჯორჯ სოროსი აღიარებს, რომ სავალუტო ნაკადები საკმაოდ დაშორებული არიან რეალურ სასაქონლო ნაკადებს. მით უფრო დაშორებულია საბირჟო დინამიკა რეალურ საბაზრო კონიუნქტურას.

ამრიგად, საბირჟო კრაზის შედეგად ზარალდებიან ის მდიდარი ინვესტორები, ვისაც ადვილად შეუძლია მოიშოროს ზედმეტად „გაბერილი“ აქციები. ასეთი დანაკარგების შემდეგ ინვესტორთა უმეტესობას მაინც რჩება სოლიდური აქტივები.

მაგრამ საბირჟო კრაზი მაინც უარყოფით შედეგებს იწვევს რეალურ წარმოებაში, ე.წ. „სიმდიდრის ეფექტის“ ზეგავლენით. ამ ეფექტის მიხედვით, მდიდარი ადამიანი იმდენად ხელმომჭირნეა პანიკის დროს, რამდენადაც ხელგაშლილი იყო „იმედთან პერიოდში“. ასე რომ, საბირჟო კრაზი უმეტესად მდიდართა ფენის მოხმარებას ამცირებს, რაც მხოლოდ ზრდის ტემპების შენელებას იწვევს და არა ამ ზრდის შეწყვეტას.

მასშტაბური კრიზისის აღმოცენებას ისეთი მოვლენები სჭირდება, რომლებიც უშუალოდ საშუალო ფე-

ნის შემოსავლებს „ურტყამენ“. ასეთებია: საკრედიტო განაკვეთების ზრდა, ენერგომატარებლებისა და სურსათის გაძვირება, გადასახადების ზრდა სახელმწიფო სოციალური დანახარჯების შემცირების ფონზე და ა.შ.

მიმდინარე კრიზისის აღმოცენებას ყველა ზემოთაღნიშნულმა წინაპირობამ შეუწყო ხელი, კერძოდ:

1. ხელისუფლებაში მოსულმა რესპუბლიკელებმა 200 მილიარდიანი რეზერვები სამხედრო ოპერაციებზე დახარჯეს სოციალური სფეროს ნაცვლად;

2. თუმცა, მიუხედავად ამისა, ამერიკის ეკონომიკა მეტ-ნაკლებად სტაბილურ ზრდას განაგრძობდა, რისი მთავარი საფუძველიც იყო რეფინანსირების დაბალი განაკვეთები. ეკონომიკის „გადანვისაგან“ თავის დაზღვევის მიზნით ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ რეფინანსირების განაკვეთი 5%-მდე გაზარდა. მაგრამ, ეს ციფრი მეტისმეტი აღმოჩნდა, რის შედეგადაც ეკონომიკა უკვე „გაყინვის“ საფრთხის წინაშე დადგა. განაკვეთი ისევ 2%-მდე დასწიეს, მაგრამ, ამ მოვლენამ უკვე ვეღარ უშველა გადახდისუუნარობის აგორებულ ტალღას...

როგორც ამერიკული ბანკები აღიარებენ, მათ ვერ დაიბრუნეს 650 მილიარდი დოლარის კრედიტები;

3. მასობრივ გადახდისუუნარობას თან დაერთო ნავთობისა და სურსათის კატასტროფული გაძვირება, რამაც მნიშვნელოვნად შეამცირა მოთხოვნა სხვა სახის საქონლებზე... ეს კი მასობრივი რეცესიის მიზეზი გახდა მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

თუმცა, არც ისე წვიმს, როგორც ქუხს: მასობრივი დათხოვნებისა თუ გაკოტრებების მიუხედავად მსოფლიოს ნამყვანი ქვეყნების ევპ-ის მოცულობა უმნიშვნელოდ შემცირდა. ევპ-ის ყველაზე ნაკლები შემცირება კანადაში და-

ფიქსირდა - 0,1%. არც სხვა ქვეყნებში აღინიშნება კატასტროფული ვარდნები: ლატვია - 0,2%, დანია - 0,6%, გერმანია - 1,4% და ა.შ. რეცესიის მნიშვნელოვანი დონე მხოლოდ ერთ ქვეყანაში - ავსტრალიაში დაფიქსირდა და ესეც მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ ქვეყანამ ევპ-ის 4% უცხოელი ინვესტორების მომსახურებაზე უნდა დახარჯოს.

ამრიგად, წლის ბოლოსათვის მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის ტემპი მხოლოდ 3,2% იქნება მოსალოდნელი მინიმალური 4,5% ნაცვლად. ე.ი. მცირდება არა მთლიანად ევპ-ის მოცულობა, არამედ მისი ზრდის ტემპი და თან სულ რაღაც 1,3% -ით.

ნესით და რიგით ასეთი ვარდნა არ უნდა მომხდარიყო, რადგან ინდუსტრიულ ქვეყნებში მომნიშვნელოვანი კრიზისები განვითარებადი ქვეყნების ზრდის ხარჯზე ნეიტრალდებოდა.

მიიჩნეოდა, რომ განვითარების ციკლური ბუნება დამახასიათებელია ჩაკეტილი ეკონომიკისათვის. ხოლო გლობალიზაციის პირობებში განვითარებადი ქვეყნების სწრაფი ზრდა სრულიად გამორიცხავდა ციკლურ კრიზისებს არა მხოლოდ ცალკეულ ქვეყნებში, არამედ მსოფლიო მასშტაბითაც.

ექსპერტთა დიდი ნაწილის მოსაზრებით მსოფლიო ეკონომიკის უკრიზისო ზრდა უნდა გაგრძელდებოდა 2030 წლამდე - სანამ განვითარებადი ქვეყნების ბაზრები არ გაჯერდებოდა...

ასეთი ოპტიმისტური განწყობების საფუძველს იძლეოდნენ გლობალური განვითარების ტრენდები.

თუმცა, აღმოჩნდა, რომ მითიური „მსოფლიო მთავრობა“ ვერ აკონტროლებს ისეთ ფაქტორებს, როგორებიცაა: ენერგომატარებლების ფასი, გადახდისუუნარობის დონე, სურსათის ფასი, სავალუტო კურსების დინამიკა და ა.შ.

1. ოპეკის ქვეყნებმა, რომლებიც აკონტროლებენ მსოფლიო ნავთობის 40%-ს, ხელოვნურად შექმნეს საფასო წნეხი და ბარელი ნავთობის ფასი ლამის 200 დოლარამდე აიყვანეს (ამ გეგმას ხმამაღლადაც აცხადებდნენ).

2. სასურსათო მარაგების ძირითადი მფლობელები - აშშ და კანადა, მარცვლეულს უმეტესად ბიოდიზელის წარმოებაზე ხარჯავდნენ. ამით ისარგებლეს სხვა აგროექსპორტიორებმა და სურსათზე ერთი-ორად გაზარდეს ფასი...

3. მოხდა ვალუტების სტატუსების აღრევა. დევალვირებული დოლარისადმი უნდობლობამ გამოიწვია მასობრივი „მიდრეკილებები“ ევროსადმი - შესაბამისად გაძლიერდა საფასო დისბალანსები არა მხოლოდ ცალკეულ რეგიონებს, არამედ სასა-

ქონლო ნაკადებს შორისაც.

4. კონტროლიდან გამოვიდა საკრედიტო სისტემა, რადგან ამ სფეროში რეგულირების მეთოდები მეტისმეტად ლიბერალური აღმოჩნდა.

პრობლემების მთელი ეს სპექტრი რეგულირების ჩარჩოებს მიღმა აღმოჩნდა, რადგან ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა გლობალური მასშტაბით არ მოქმედებს.

გარდა ამისა, ეს პრობლემები ურთიერთდამოკიდებულნი არ არიან სუფთა ეკონომიკური თვალსაზრისით:

ნავთობის ფასები გაიზარდა არა იმიტომ, რომ იპოთეკური კრიზისი მოხდა ამერიკაში, არამედ იმიტომ, რომ ასე მონიდომეს მსოფლიო ნავთობის მონოპოლისტებმა.

- დოლარის ჩანაცვლება ევროს მიერ მიმდინარეობს არა იმიტომ, რომ ასე უნდათ ევროპელებს, არამედ იმიტომ, რომ ევრო უზრუნველყოფილია ევროკავშირის რეალური აქტივებით. დოლარის უზრუნველყოფის საფუძველი კი არასტაბილური საფინანსო ინსტრუმენტებია...

პრობლემების ასეთმა ქაოსმა გამოიწვია გაურკვეველობა რეგულირების მეთოდებში.

საერთოდ კრიზისი იმიტომ არის კრიზისი, რომ ზუსტად არავინ არ იცის რა და რატომ ხდება და როგორ უნდა დარეგულირდეს არსებული დისბალანსები.

ყველა საკითხი რომ ერთმნიშვნელოვნად ნათელი იყოს, მაშინ კრიზისი არც აღმოცენდებოდა...

ართუ ახლანდელი, არამედ უკვე კარგად შესწავლილი ადრინდელი კრიზისების შინაარსი და დინამიკა იმდენად რთულია, რომ მათ განხილვას ალბათ ათტომეულები არ ეყოფა.

ამიტომ ჩვენ შემოვიფარგლებით რამდენიმე ფართოდ გავრცელებული სტერეოტიპის ანალიზით:

1. ყველაზე მონდომებულად განიხილება პროგნოზი, რომ დოლარი დაკარგავს მსოფლიო ფულის სტატუსს და მრავალპოლუსიანი საფინანსო სისტემა ჩამოყალიბდება: დასავლეთში აღმოცენდებიან ევროს და რუბლის ცენტრები, აღმოსავლეთში - ჩინური იუანის და იაპონური იენის ზონები დაინავენენ, ამერიკის ორივე კონტინენტი კი ისევ დოლარს დარჩება.

თუმცა, რამდენპოლუსიანი საფინანსო სისტემა არ უნდა აღმოცენდეს, მსოფლიო ეკონომიკას აუცილებლად დასჭირდება ღირებულების უნივერსალური ეკვივალენტი და ასეთის როლი ერთმა რომელიმე ვალუტამ უნდა შეასრულოს. შუა საუკუნეებში უნივერსალურ ეკვივალენტად ოქრო ითვლებოდა. მაგრამ არა იმიტომ, რომ „დედა-ბუნებამ“ მოინდომა ასე, არა-

მედ იმიტომ, რომ ასეთი ეკვივალენტი მსოფლიო ეკონომიკას აუცილებლად სჭირდებოდა.

ასეთი უნივერსალური ეკვივალენტი, მით უმეტეს, სჭირდება თანამედროვე მსოფლიოს და ამ როლის შესრულება მხოლოდ ამერიკულ დოლარს შეუძლია. ბევრი საუბრობს დოლარის უზრუნველყოფის ფიქტიურობაზე, ამერიკის ეკონომიკის „პარაზიტულ“ სტატუსზე, მაგრამ რაც არ უნდა იყოს, აშშ-ში (ერთ ქვეყანაში) ინარმოება მსოფლიოს ექვსის 27% (!!!).

გარდა ამისა, სავალუტო რეზერვების უმეტესობა ტრადიციულად დოლარებში ინახება. ამ რეზერვების გამოყრა და ევროზე ან იუანეზე გადაცვლა, პირველ რიგში, მსოფლიო ეკონომიკას დაზარალებს და არა იმდენად ამერიკას, რადგან ზედმეტად გაუფასურებული დოლარი სრულიად დაბლოკავს იაპონურ და ჩინურ საექსპორტო ნაკადებს. ამრიგად, დოლარის მეორე უძლიერესი ფუნდამენტი არის ამერიკის ეკონომიკის მონოფსონიურობა.

რუსეთის ბაზარიც მონოფსონიურია, მაგრამ რუსებს ჯერ-ჯერობით მხოლოდ ქართული და თურქული ექსპორტის ბლოკირება შეუძლიათ...

ჩინური იუანი უნივერსალურ ეკვივალენტად არ გამოდგება, რადგან საკმარისია ჩინური სათამაშოების თუ სხვა „ზიზილ-პიპილოების“ ექსპორტს ოდნავი დაბრკოლება შეექმნას, რომ ყველა გარანტია ყბადალებული ჩინური მოტოციკლივით დაიშლება...

ევრომ კი შეიძლება ისეთი სტატუსი დაიკავოს მსოფლიო ეკონომიკაში, როგორც ვერცხლის ფულს ჰქონდა შუა საუკუნეებში.

თუმცა, გამორიცხული არააფერია - შეიძლება თვით ევრომ მოიპოვოს სტატუსი ისევე და ისევე დოლარს დარჩება და არა ჩინურ იუანს, იაპონურ იენას ან რუსულ „ხის“ რუბლს.

2. „მსოფლიო ბანკი“ მხოლოდ აკაბალეებს ღარიბ ქვეყნებს, „მსოფლიო სავალუტო ფონდი“ მოკვდა! უნდა ჩამოყალიბდეს ახალი „ბრეტონ-ვუდსის“ სისტემა!

თუმცა, ეს ინსტიტუტები ნამდვილად არ არიან დამნაშავენი იმაში, რაც დღეს მსოფლიოში ხდება. მსოფლიო ბანკს ნამდვილად არ შეუძლია, რომ შეაჩეროს ენ. „გაზის ოპეის“ ფორმირება.

არც „სავალუტო ფონდს“ შეუძლია, რომ სავალუტო რეზერვები წაართვას იმ ქვეყნებს, რომლებიც ნავთობს ხელოვნურად აძვირებენ.

ისე, „მსოფლიო ბანკის“ კრედიტების ეფექტურობა მართლაც რომ საეჭვოა.

რა თქმა უნდა, არსებობს პრობლემები, რომლებიც თან სდევს საფონდო ბაზრების გლობალიზაციას, კაპიტალის მობილურობის ზრდის ტენდენციებს. თუ ცალკეული ქვეყნები ვერ აკონტროლებენ თავიანთ საფონდო თუ სავალუტო ბაზრებს, როგორ უნდა შეძლოს ეს „სავალუტო ფონდმა“, თუ „მსოფლიო ბანკმა“. როგორც ცნობილია, ჯაკარტის კრიზისის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი სავალუტო კურსების არასწორი „ჰეჯირება“ იყო და ამ პრობლემის გადაჭრას ალბათ რამე ახალი ტიპის გლობალური სტრუქტურების ფორმირება დასჭირდება.....

3. დამთავრდა ლიბერალური ეკო-

ნომიკის ეპოქა. მომავალი მსოფლიო სოციალიზმს ეკუთვნის.

ეს მოსაზრება არ არის მოკლებული საფუძველს. ამერიკა დარწმუნდა თავისი ეკონომიკური კანონების არა-ეფექტურობაში. აშშ-ს კანონმდებლობა განსაკუთრებით ლოიალურია გაკოტრებულების მიმართ, ალბათ იმიტომ, რომ ამერიკის დაარსებაში დიდი წვლილი მიუძღვით გამოქცეულ მევალებს. შუა საუკუნეების ევროპაში გადახდისუუნარო მევალებს ციხეში ამწყვდევენ. ამიტომ გაკოტრებულ ევროპელებისათვის ამერიკის ველური ჯუნგლები საოცნებო სამოთხედ გამოიყურებოდა.

ამერიკის კანონმდებლობა განსაკუთრებით ლოიალურია გაკოტრებულ ფიზიკური პირების მიმართ. შედავითები ითვალისწინებენ ვალის მნიშვნელოვანი ნაწილის სრულ ჩამონერას და დარჩენილი ნაწილის გადახდის გადავადებას.

მხოლოდ 2005 წელს 2 მილიონმა ამერიკელმა ფიზიკურმა პირმა გაკოტრებულად გამოაცხადა თავის თავი, მაგრამ ამ ფაქტს არავითარი კრიზისები არ გამოუწვევია.

როგორც ჩანს, გამკაცრდება კრედიტების გაცემის კრიტერიუმები. ზოგიერთ ქვეყანაში უკვე განიხილება კანონპროექტი, რომლის მიხედვითაც საექსპორტო კრედიტის გაცემა ფინანსურ მაქინაციად ითვლება და სათანადოდ ისჯება კიდევ.

ალბათ მოხდება სხვა ცვლილებებიც ეკონომიკის რეგულირების კანონმდებლობებში. ამერიკის მთავრობა უკვე ხდება ბანკების მფლობელი, რაც არ შეესაბამება მათ ლიბერალურ პრინციპებს.

4. თანამედროვე კრიზისი უფრო საშინელი იქნება, ვიდრე 1929 წლის დიდი დეპრესია იყო.

ეს პროგნოზი უმეტესად „ყვითელ პრესაში“ იბეჭდება „საშინელებების“ მოყვარული მკითხველების მოსაზრებად.

რუხველტის ეპოქისაგან განსხვავებით თანამედროვე რეგულირების მექანიზმები გაცილებით უფრო დახვეწილია. ამერიკის მთავრობამ უკვე გამოყო 700 მილიარდი დოლარი, რომელიც გაყინული საბანკო სექტორის ამოქმედებას მოხმარდება. რაც არ უნდა უცნაური იყოს, უკვე შეიცვალა ამ ფულის სოციალური დანიშნულება. თუ ადრე ეს ფული ცუდი აქტივების გამოსყიდვაზე უნდა დახარჯულიყო, ახლა გადაწყდა, რომ იგი სამომხმარებლო კრედიტების განახლებას მოხმარდება. ეს განაპირობა დემოკრატების პრეტენზიებმა, რომ „ამდენი ფული ისევ იმ „მსუქან კატებზე“ უნდა დაიხარჯოს, რომ-

ლებსაც ისედაც ზედმეტი აქტივები დაეკარგათ(!)“. დემოკრატების ზეწოლის შედეგად მთავრობამ გადაწყვიტა, რომ ეს ფული „გაძვალტყავებულ ღარიბ კატებს“ დაუბრუნოს სამომხმარებლო სესხების სახით. „მსუქანი კატების“ დანაკარგების ანაზღაურებაზე კი თვით ბანკებმა უნდა იზრუნონ. სინამდვილეში ბანკებმა დაკარგეს იმდენი, რამდენადაც ხელოვნურად გაბერილი იყვნენ ფასები.

ბანკებმა ვერ დაიბრუნეს კრედიტები ნაღდი ფულის სახით, მაგრამ მათ საკუთრებაში გადავიდა უძრავი ქონება, რომელიც მინიმუმ 500 მილიარდი დოლარი ღირს. ამ ქონების გაყიდვა დღესდღეობით შეუძლებელია, მაგრამ გაქირავება ადვილია. ამისათვის ბინის მფლობელი, რომელმაც ბანკის ვალი ვერ დაფარა, უნდა გახდეს ბინის დამქირავებელი. საბანკო კრედიტისგან განსხვავებით ბინის ქირის გადახდა უფრო ადვილია. რა მნიშვნელობა აქვს ბანკისთვის, თუ რა სტატუსით დაიბრუნებს პროცენტებს? მთავარია, რომ ეს პროცენტები იმ საგირავნო ობლიგაციებზე დაირიცხოს, რომელთა შესყიდვასაც ამერიკის მთავრობა აპირებს. თუ მთავრობა შეისყიდის ამ ობლიგაციებს, მაშინ ამერიკის სახელმწიფო გახდება უმსხვილესი ბინათმფლობელი მსოფლიოში... და ამერიკის მთავრობა მიიღებს ბინის ქირას საკუთრებადაკარგული მობინადრებისაგან. კერძო ინვესტორებმა დაკარგეს იმდენი, რამდენადაც თვითონ ხელოვნურად გაბერიეს ფასები. სხვადასხვა შეფასებით, ხელოვნურად გაზრდილი ფასნამატის საერთო მოცულობა 150 მილიარდს არ აღემატება – ეს კი საკმაოდ მცირე ციფრია ამერიკისათვის. აშშ-ს ევრი 14 ტრილიონ(!!) დოლარი აჭარბებს – 150 მილიარდი კი ამ თანხის სულ რაღაც 1,1% -ია. ასე რომ, საკუთრების მფლობელების შეცვლას დიდი მაკროეკონომიკური შედეგები არ ექნება. ამიტომ გადაწყდა, რომ 700 მილიარდიანი ინექცია მოთხოვნის სტიმულირებაზე დახარჯულიყო.

აღნიშნული სამომხარებლო კრედიტებით „მსუქანი კატების“ მიერ წარმოებულ პროდუქციას შეისყიდვიან ღარიბები და ყველა მოგებული დარჩება...

რაც შეეხება უკვე დაწყებულ მასობრივ დათხოვნებს, გაკოტრებებს და ა.შ., ეს მხოლოდ პანიკის შედეგია. კრიზისის დროს ეკონომიკური სუბიექტები იმ თავგებს ემსგავსებიან, რომლებიც კატის დაკნელებაზე ლუკმას პირიდან აგდებენ და სოროებში გარბიან. თავგები არ აკვირდებიან იმას, თუ სად არის კატა, მოსდევს თუ არა მათ. ... არც ის ახსოვთ, რომ სანადიროდ გამოსული კა-

ტა არ კნავის ...

ზუსტად რომ კატის კნავილის როლს ასრულებს რამდენიმე ქორი, თუ პუბლიკაცია კრიზისის შესახებ. სინამდვილეში არაფერი ისეთი საგანგაშო არ ხდება. მაგალითად, ამ „გაგანია“ ფინანსური კრიზისის დროს საქართველოში ორი ბანკი გაიხსნა და გააქტიურდა – „პროგრეს-ბანკი“ და „HSBC“ ამასთანავე, ჰონკონგის ბანკი იპოთეკური სესხების მიღებას სულ ერთი ხელის მოსმით“ გვპირდება. „პროგრეს-ბანკი“ კი დიდ კომპანიებს მოამარაგებს საინვესტიციო კრედიტებით. ამ დროს ჟურნალ-გაზეთები საქართველოს საბანკო სექტორს ლამის არის სამგლოვიარო „რეკვიემებს“ უმღერიან...

თუ საქართველოსთვის გამოყოფილი 4,7 მილიარდი ნამდვილ პროექტებზე დაიხარჯა, მაშინ საქართველოს ეკონომიკა კიდევ მეტად გაიზრდება, ვიდრე ეს არაკრიზისულ პერიოდში მოხდებოდა.

მით უმეტეს, რომ ევროამერიკის ქვეყნებმა გამოძებნეს ნავთობის და სურსათის ბაზრის რეგულირების ახალი არაფორმალური მეთოდები. „ოპეკი“ კი აკონტროლებს მსოფლიო ნავთობის 40%-ს, მაგრამ დანარჩენი 60% ისევ თავისუფალი რჩება. მსოფლიო ფასის დასაგდებად ნავთობის 25%-ის კონტროლიც კი საკმარისია. ამდენი წილის კონტროლს ევროამერიკა „გლობალური კომუნიზმის“ პირობებშიც ახერხებდა.

სასურსათო ნაკადები კი უმეტესად ევროამერიკის კონტროლქვეშაა.

ასე რომ, არავითარი ეკონომიკური „დაბნელებები“, თუ „აპოკალიფსები“ მოსალოდნელი არ არის.

კვლევითი ცენტრების პროგნოზებით, 2009 წელს მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის დონე 1,3% იქნება. ასე რომ, ხელფასებიც და სამუშაო ადგილებიც კი არ უნდა შემცირდეს, არამედ მინიმუმ 1% -ით უნდა გაიზარდოს.

მოთხოვნის სწრაფი შემცირების მიზეზი ისიც არის, რომ ხელფასები მსოფლიო ეკონომიკის ზრდის პროპორციულად არ იზრდება. კაპიტალისტები ისევ არ თმობენ თავიანთ სიძუნწეს და მიწოდებას უფრო მეტად ზრდიან, ვიდრე ხელფასებს.

ეკონომიკური კრიზისის დაძლევის სიჩქარე დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად სწრაფად დაამშვიდებენ მთავრობები და მასმედიები ბნელად შეშინებულ ეკონომიკურ სუბიექტებს.

მომავალში ნაგებულნი დარჩებიან მხოლოდ ისინი, ვინც კრიზისის შიშით თავიანთ სოროებში დარჩებიან და ნებაყოფლობით იტყვიან უარს ახალი ეკონომიკის მზის სხივებში ნებევრობაზე...